

через призму особистості студента - його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних особливостей.

Виходячи з інтересів студента, рівня його знань і умінь, викладачу необхідно визначити навчальну мету заняття і сформулювати, спрямувати і скоригувати освітній процес з метою підвищення ефективності підготовки викладачів інформатики через наближення до певного якісного професійного стану шляхом зміни організаційної схеми навчального процесу.

Література:

1. Брайковська Н.С. Інновації у навчальному процесі університету / Н.С. Брайковська// Сучасний підхід до використання новітніх технологій в системі підготовки фахівців транспортної галузі. Збірник тез науково-методичної конференції Державного економіко-технологічного університету транспорту. – К.: ДЕДУТ, 2014. – 119 с.
2. Коджаспірова Г.М. Словник з педагогіки / Г.М. Коджаспірова, А.О. Коджаспіров. – М.: МарТ, 2005. – 448 с.
3. Франсела Ф. Новий метод дослідження особистості / Ф.Франсела, Д. Банністер. – М.: Прогрес, 1987. – 216 с.
4. Шмалей С.В. Педагогічні умови професійного становлення майбутніх фахівців з туризму / С.В. Шмалей, Т.І. Щербина // Вісник Луганського національного Університету ім. Тараса Шевченка. – Педагогічні науки. – Ч. 3. – 2013. – №18. – 277 с.

Прокоф'єва Л.

*викладач кафедри загальної та практичної психології
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
(м. Ізмаїл, Україна)*

МОТИВАЦІЯ І ОРІЄНТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА АКТИВНУ МОДЕЛЬ «САМООСВІТА»

Динамічний розвиток суспільства, пов'язаний, перш за все, з постійною зміною потреб на ринку праці, призводить до необхідності підвищення трудового потенціалу фахівця, для досягнення конкурентоспроможності. Сьогодні суспільству потрібні соціально і професійно компетентні, творчо активні, конкурентоспроможні,

мобільні робочі кадри, що володіють необхідним рівнем здоров'я і психофізичних кондицій, готові до підвищення кваліфікації і до постійного розширення знань.

На сьогоднішній день, існують багато численні методичні рекомендації по здійсненню окремих аспектів самоосвіти: по роботі з книгою, з картотекою, з комп'ютерною технікою, по організації розумової праці, по дотриманню гігієни розумової та навчальної праці, по здійсненню самоконтролю, самооцінки, самокорекції освітньої діяльності (В.І. Андреев, В.К. Буряк, А.К. Громцева, Н.К. Крупська, В.А. Кулько, А.С. Линда, Б.Ф. Райский, З.Л. Раманаускас, Н.А. Рубалкін, А.В. Усова, В.А. Худяков, Т.Д. Цехмістрова та ін.).

В теорії педагогіки та психології визначені та відокремлені один від одного поняття самоосвіти, самоосвітньої діяльності та самоосвітнього процесу; розроблялись теорії формування у школярів готовності до самоосвіти (Я.А. Айзенберг, І.Г. Барсуков, А.К. Громцева, К.М. Левітан, Ю.А. Салмін та ін.). В історичному плані самоосвіта, самоосвітня діяльність розвивались як поняття педагогіки на основі змісту та об'єму поняття «самостійна робота» (В.К. Буряк, М.Г. Гарунов, В. Граф, І.І. Ільєсов, І.О. Котлярова, О.А. Нільсон, І.А. Науменко, Н.А. Половнікова та ін.). Однак, сфера освіти на сучасному етапі набуває активного розвитку і, як слідство, змінюється.

Сучасна соціально-економічна ситуація характеризується тим, що багато областей людської діяльності, в тому числі і освіта, стрімко розвиваються за рахунок впровадження різних інновацій. Викладачеві в цій ситуації належить бути не тільки виконавцем в їх здійсненні, а й безпосереднім творцем інноваційних процесів. Сьогодні від викладача вимагається готовність гідно зустрічати кожен професійну ситуацію, бути готовим до перепідготовки в швидко мінливих умовах. Активність людини в цих умовах, як стверджують психологи, може бути спрямована на краще і все повніше пристосування до середовища за рахунок своїх власних резервів і внутрішніх ресурсів, де ключовим фактором динамічного розвитку виступатиме самоосвіта.

На жаль, досить часто активізація зводиться або до посилення контролю за роботою студентів, або до спроб передати і засвоїти інформацію за допомогою інформаційних технологій, організації самостійної роботи студентів і т. п. Ці підходи не завжди виявляються ефективними в зв'язку з тим, що націлені на механічне запам'ятовування студентами засвоєваних понять і застосування їх з метою закріплення відповідних навичок практичного характеру. При цьому студент повинен зрозуміти, осмислити, утримати в пам'яті знання, щоб на даному або

наступному семінарі, практичному занятті, колоквіумі або заліку можна було б відтворити або застосувати їх до вирішення однотипних завдань.

Ю.Н. Кулюткин стверджує, що при цьому ігнорується центральна проблема психології навчання студентів – формування в учнів особливої особистісної позиції – позиції активного суб'єкта навчання [1, с. 52].

Привертають увагу і спеціальні дослідження, проведені А.А. Усовою, які визначили, що процес стихійного формування професійних знань і умінь мало ефективний, протікає повільно і непродуктивно, що для цього необхідне цілеспрямоване, спеціально організоване навчання. С.Г. Вершловський та Є.Г. Королева доводять, що успішно вирішити комплекс питань самоосвіти у ВНЗ можна лише за умови, що проблема буде вирішуватися в процесі навчання не попутно, не від випадку до випадку, а цілеспрямовано, систематично як одна з провідних центральних [2, с. 91].

Теоретичні та емпіричні дослідження (В.Г. Маралів, Є.П. Нікітін, Н.С. Пряжников, Н. Є. Харламенкова та ін.) показують, що в новій соціально-економічній ситуації все більш чітко буде проявлятися тенденція, пов'язана з небажанням приватного виробництва відривати людей на тривалий час від роботи. Таким чином, в таких умовах можливість довгострокового професійного навчання стає все більш проблематичним, що неоднозначно позначиться на організаційних формах освіти. В даний час спостерігається тенденція розвитку короткострокового цілеспрямованого навчання. Це робить навчання більш мобільним, пристосованим до запитів сучасного виробництва. Хоча, також слід зазначити, що створюється загроза зниження якості підготовки і перепідготовки, оскільки вимоги до фахівця постійно ростуть і змінюються кожні 3-5 років. У цих умовах особливого значення набуває здатність студентів до самоосвітньої діяльності.

В українській системі освіти широко реалізується компетентнісний підхід (обумовлений загальноєвропейської та світової тенденцією до інтеграції і глобалізації), що сприяє мобільності студентської молоді та дозволяє майбутньому фахівцю органічно увійти в світовий освітній простір. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства та підготує українську молодь до нових ролей у цьому суспільстві. Таким чином, важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, управляти й оперувати інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення та навчатись

упродовж життя.

Вагомі напрацювання у царині дослідження компетентнісної моделі зроблено науковцями Академії педагогічних наук України, зокрема: Н. Бібік, О. Овчарук, Р.Б. Петрух, О. Савченко, В.М. Теслюк, С. Трубачева та ін.

Н.В. Кузьміна, В.Н. Куніцина та А.К. Маркова в своїх дослідженнях наголошують, що компетентісний підхід в освіті передбачає оволодіння студентами знань і умінь в одному загальному комплексі, а не окремо як було прийнято раніше.

Аналіз теоретичних та емпіричних першоджерел [1; 3; 4] виявив, що компетентісний підхід в освіті користується великою популярністю і в системах середньої освіти, і при завершенні вищої, і при проходженні підвищення кваліфікаційного рівня. Його привабливість, на наш погляд, полягає в тому, що даний метод володіє великою практичною та філософською спрямованістю. Як показує практика, при використанні компетентісного підходу остаточна мета навчання полягає в тому, щоб людина зуміла освоїти форми правильної поведінки, а також отримав набір знань, умінь і характеристик власної особистості, які в майбутньому допомогли б йому займатися успішним здійсненням планової діяльності.

Навчання в рамках даного підходу, як зазначають Н.А. Гришанова та А.В. Хуторський, дозволяє:

- з'єднати цілі освіти і професійну діяльність;
- перейти від відтворення знання до його застосування в професійних і життєвих ситуаціях;
- розширити рамки самореалізації через розвиток компетенцій.

Г. Шевченко в своїх дослідженнях підкреслює, що в основі методології компетентісного підходу у вищій освіті знаходиться концептуальна ідея щодо необхідності заміни традиційного репродуктивного навчання творчо-дієвим, яке повинно сприяти не тільки оволодінню знань, умінь та навичок, а й особистісному розвитку студентської молоді, формуванню системи соціокультурних потреб, самоактуалізації та самоздійсненню особистості. Автор говорить про спрямованість компетентісного підходу на всебічну підготовку і виховання індивіда не тільки в якості спеціаліста, професіонала своєї справи, але й як особистості, що прагне самовдосконалення, творчого відношення до своєї праці, гуманістичного поведіння в соціумі [4, с. 125].

Уніфікація навчальних планів і програм сприяє розширенню міжнародних зв'язків, участі молоді в міжнародних проектах і програмах, підвищенню академічної

мобільності і затребуваності випускників в швидко мінливих умовах ринку праці.

Однією з пріоритетних завдань освітніх установ стає вироблення у студентів здібностей до самоосвіти та самовдосконалення.

Самостійна робота за Європейською кредитово-трансферної системою становить 70% від загального обсягу курсу. З них 50% часу відводиться на самостійну роботу під керівництвом викладача.

В даний час існують різні підходи до підвищення якості підготовки студентів до праці в системі вищої професійної освіти. Їх автори прагнуть створити дидактичні умови подолання намітилося байдужості до знань, небажання вчитися, розвитку пізнавальних, а до кінця навчання – професійних мотивів та інтересів (В.Ф. Афанасьєв, Я.І. Анапкін, А.К. Громцева, Г.С. Закіров, Ю.Н. Кулюткин і ін.).

При вирішенні проблеми мотивації навчання, на наш погляд, не можна залишити без уваги такий аспект сучасного навчального процесу, як повсюдне широке застосування інформаційних і комунікаційних технологій, в тому числі і дистанційні освітні технології.

Оснащення освітніх установ (академій, інститутів і університетів) комп'ютерами і вимога сьогодення використовувати сучасні програмні забезпечення в процесі навчання дали поштовх розвитку інноваційних методів навчання. Саме тому необхідно вивчення досвіду впровадження і розвитку мобільної самоосвіти, застосування комп'ютерних моделей у процесі навчання. Для реалізації розвитку мобільної освіти необхідно розробити педагогічні умови і ергономічні вимоги до електронних матеріалів, які публікуються в інтернет-ресурсах і електронних носіях.

Самоосвіта в умовах сучасного інформаційного суспільства передбачає, що кожен студент повинен мати поняття про існування загальнодоступних джерел інформації, мати можливість доступу до них і вміти ними користуватися, оцінювати і обробляти наявну інформацію з різних точок зору, аналізувати і обробляти статистичні дані, використовувати їх при вирішенні учбових завдань. А це, в свою чергу, формує здатність студента вести самостійний інформаційний пошук, уміння конспектувати, складати тези, розподіляти і організувати свій час. За оптимальним варіантом навчально-пізнавальна діяльність студентів є само регулятивною, самокерованою та внутрішньо вмотивованою.

Для результативності процесу самоосвіти в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті викладачами широко застосовуються методи і способи, які ініціюють пізнавальну самостійність студентів, як наприклад:

- діалог, дискусія, евристична бесіда;

- продуктивні, проблемні методи;
- методи, пов'язані з пізнанням навчального матеріалу (алгоритмічні, діалогічні і евристичні);
- методи, пов'язані з творчим застосуванням навчального матеріалу (методи дослідження, побудови гіпотез, конструювання теорій);
- методи самоконтролю засвоєння навчальної інформації (рецензії, самоаналіз, самокорекція, самооцінка, есе, портфоліо);
- інтерактивні методи навчання (технологія розвитку критичного мислення, технологія позиційного навчання та ін.).

Більшість сучасних вчених [1; 3; 4] відмічають, що особливе значення при організації самостійної роботи має сформована мотивація до самонавчання.

При сучасному розвитку ринку праці основна мотивація виражається в розумінні студентами корисності і значущості роботи, яку вони виконують. Тому в процесі виконання самостійної роботи, на думку Є.В. Чуба, необхідно впроваджувати технологію «кейс-стаді» і практикоорієнтованих проектів, в процесі виконання яких студент може продемонструвати не тільки академічні знання, а й нестандартні підходи і певну професійну компетентність [3, с. 27].

Особливої уваги заслуговує, на нашу думку, класифікація навчальних умінь і навичок, розроблена Ю.К. Бабанським. Вчений розділяє їх за змістом умінь самоосвіти, а саме, навчально-організаційні вміння (вміння приймати і намічати завдання діяльності, раціонально планувати діяльність, створювати сприятливі умови для діяльності), навчально-інформаційні вміння (вміння здійснювати бібліографічний пошук, працювати з довідниками, працювати з технічними джерелами інформації, здійснювати спостереження), навчально-інтелектуальні вміння (вміння мотивувати свою діяльність, уважно сприймати інформацію, раціонально запам'ятовувати, логічно осмислювати навчальний матеріал, вирішувати проблемні пізнавальні завдання, здійснювати самоконтроль в навчально-пізнавальній діяльності).

Для формування мотивації студентів до самоосвіти необхідно поширене використання також і можливостей Інтернет ресурсів. Для активізації самоосвітньої діяльності сучасну молодь треба орієнтувати на інформаційно-пізнавальні портали, де є можливості проходження різноманітних онлайн-курсів та вебінарів з придбанням сертифікатів, можливості перегляду відеолекцій провідних світових вчених та можливості вивчення іноземних мов.

Отже, виходячи з вище зазначеного, можна зробити висновок, що

компетентнісний підхід в освіті обумовлює активізацію самоосвітньої діяльності. Сучасним студентам необхідно викладати тільки ті знання, які знадобляться їм для розвитку необхідних компетенцій. Обов'язковою повинна бути і психологічна підготовка з формування необхідних установок, розвитку незамінних якостей для особистісного зростання та для майбутньої успішної діяльності. Саме такий підхід може допомогти набагато поліпшити роботу систем середньої та вищої професійної освіти. Молоді фахівці, що навчаються в його рамках, відчуватимуть себе на ринку працевлаштування впевненіше, їм простіше буде адаптуватися на роботі.

Література:

1. Голубенко О. Національна рамка кваліфікацій у контексті європейських перетворень освітнього простору / О. Голубенко, Т.Морозова // Вища школа. – 2009. – № 3. – С. 44-56.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Чуб Є.В. Компетентнісний підхід в освіті. Сучасні технології навчання, орієнтованого на дію / Є.В. Чуб. – Новосибірськ: Изд-во ГЦРО, 2009. – 66 с.
4. Шевченко Г.П. Концептуальна сутність компетентнісного підходу: європейський вимір / Г.П. Шевченко // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. – К.: Педагогічна думка, 2009. – С. 121-130.

Рябушко С.

*доцент кафедри англійської мови та перекладу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
(м. Ізмаїл, Україна)*

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Сучасну освіту неможливо уявити без використання засобів масової комунікації та сучасних інформаційних технологій [2]. Це зумовлює розгляд освіти як способу формування особистості в інформаційному суспільстві. У зв'язку з цим сьогодні активізується увага науковців (Н. Духанін, В. Іванов, Ю. Казаков, І. Курліщук, Л. Найдьонова, О. Невмержицька, І. Сахневич, С. Шумаєва) щодо